

Depolitizare și concurență pentru o educație de calitate

Ianuarie 2024

STUDIU REALIZAT DE:

CHRISTIAN NĂSULEA

RADU NECHITA

DIANA FLORENTINA NĂSULEA

Depolitizare și concurență pentru o educație de calitate

Christian NĂSULEA, Radu NECHITA, Diana-Florentina NĂSULEA

Starea actuală și provocările

După aproape 34 de ani de democrație, sistemul de educație românesc încă încearcă să depășească progresiv provocările sale istorice. Prezența unui sistem de meditații privat foarte dezvoltat, paralel cu sistemul oficial de educație, arată că eforturile guvernamentale mai au mult de parcurs în ceea ce privește restructurarea școlarizării și creșterea nivelului de performanță al școlilor. Conform ultimelor rezultate ale testărilor PISA, în 2022, doar 51% dintre elevii români au atins un nivel de bază la matematică, comparativ cu media OCDE de 69%, și doar 58% au atins un nivel de bază la citire, față de o medie de 76%¹. Aceste rezultate înseamnă că o proporție mare de elevi români sunt analfabeți funcțional și incapabili să aducă valoare societății.

Sistemul de educație din România începe cu nivelul preșcolar (0-3 ani), urmat de grădiniță (3-6 ani), educație primară împărțită între o clasă pregătitoare (6 ani) și clasele I-IV, educație secundară inferioară (clasele V-VIII), educație secundară superioară care poate fi fie liceu (clasele IX-XII/XIII), fie educație profesională de minimum 3 ani. Aceste niveluri pot fi urmate de educație terțiară non-universitară, învățământ superior și educație pentru adulți². Educația în România este administrată urmând un sistem tri-nivel: nivelul național prin Ministerul Educației, nivelul central prin cooperarea între ministere și alte structuri instituționale guvernamentale, și nivelul local, prin inspectoratele școlare județene. Educația la domiciliu este o zonă gri în România, deoarece nu este ilegală, dar nici legalizată. Totuși, este ilegal să nu frecvențezi școala până în clasa a 10-a. Școlile private devin din ce în ce mai populare, deși pentru moment doar aproximativ 5% dintre elevi studiază în aceste școli private.

Sistemul educațional românesc se confruntă cu o serie de provocări. În 2021, 15.3% dintre elevi au abandonat școala prematur, plasând România pe ultimul loc în acest indicator calculat de Eurostat³. Pentru a aborda această problemă, Ministerul Educației din România a inițiat Programul Național pentru Reducerea Abandonului Școlar⁴, concentrându-se pe acoperirea cheltuielilor educaționale. Cu toate acestea, această abordare se adresează în principal barierelor financiare și neglijează alte cauze ale abandonului școlar, cum ar fi sarcina, căsătoria copiilor, dizabilitatea și diverși factori socio-culturali și de sănătate, care nu pot fi abordați eficient doar cu soluții financiare.

În ceea ce privește infrastructura, școlile românești se confruntă cu provocări semnificative în ceea ce privește condițiile sanitare. În 2021, doar 72% dintre școli erau echipate cu facilități de bază pentru

apă potabilă și igienă⁵, marcând cel mai scăzut procent în Europa. În plus, până în 2022, mii de școli funcționau fără autorizații adecvate de sanitar și de siguranță la incendiu⁶. Pentru a îmbunătăți rezultatele educaționale și pentru a reduce ratele abandonului școlar, este crucial să se ofere un mediu de învățare stabil și bine echipat.

45% din nașterile mamelor sub 15 ani din Uniunea Europeană provin din România. În 2022, s-au născut 705 astfel de copii⁷. Pentru a aborda această problemă, în 2022, a fost introdusă o nouă lege care introduce educația sexuală în școli, pentru elevii începând cu clasa a 8-a, cu consimțământul părinților.

Salariile profesorilor reprezintă unul dintre principalele motive pentru calitatea slabă a serviciilor educaționale și pentru incapacitatea sistemului de stat de a atrage profesioniști. În 2021-2022, un învățător român de învățământ primar a câștigat un salariu brut de 12.823 EUR/an. După impozitare, acesta se traduce în aproximativ 529 EUR/lună, plasând România la coada listei în ceea ce privește salariile personalului didactic din UE. Pentru comparație, un învățător german câștigă 64.802 EUR într-un an. Urmând o serie de greve, salariile au crescut ușor și se așteaptă să ajungă la un nivel de 677 EUR/lună, începând cu ianuarie 2024⁸. Nivelul scăzut al salariilor educatorilor este cea mai evidentă problemă, care ascunde una cel puțin la fel de importantă: diferențele dintre salariile lor depind esențial de timpul petrecut în sistem și de unele examene formale, mai degrabă decât de eforturile lor și rezultate. Este greu să se facă diferențierea între profesorii „buni” și „răi”, deoarece performanța elevilor și evoluția acestora depind de mulți alți factori și satisfacția lor - ca beneficiari - nu este măsurată corespunzător.

Deși este o destinație de top pentru companiile de IT din Europa, România eșuează în a furniza competențe digitale populației sale. În 2021, doar 27.8% dintre români aveau competențe digitale de bază⁹, plasând țara, din nou, la coada catalogului UE. Această problemă provine în principal din dotarea insuficientă a școlilor cu echipamente adecvate și lipsa de profesori calificați pentru a oferi cursuri de IT de înaltă calitate.

Discriminarea copiilor romi, clasele segregate în ciuda reglementărilor naționale¹⁰, bullying-ul¹¹ și hărțuirea sexuală sunt încă realități în multe școli românești.

Unele dintre aceste probleme sunt explicate prin faptul că România cheltuiește doar 3.2% din PIB-ul său pe educație, media UE fiind stabilită la 4.7%¹².

Pandemia de Covid-19 din 2020 a dus la închiderea școlilor la nivel mondial și la o trecere la educația online pentru a preveni răspândirea virusului. Această tranziție a exacerbat diviziunea educațională între elevii urbani și cei rurali, deoarece aceștia din urmă aveau semnificativ mai puțin acces la internet și la instrumentele digitale necesare pentru învățământul online. În 2021, accesul la internet era disponibil în 87% din gospodăriile urbane, comparativ cu doar 73% în cele rurale¹³. Ministerul Educației și Cercetării a estimat că, pe durata pandemiei, peste 250.000 de copii nu au putut accesa educația online din cauza lipsei de electricitate, echipament sau internet. Ca urmare, acești studenți din zonele sărace au rămas în urmă în materie de cursuri, stârnind preocupări că ratele lor de abandon școlar ar putea crește fără o intervenție promptă. Jumătate dintre elevii care au ratat cursurile online au indicat că profesorii lor nu au organizat clase online¹⁴. Această problemă este atribuită în mare parte

necunoașterii metodelor de predare online de către profesori și accesului limitat la internet, echipamentul necesar și resursele educaționale online. În plus, 13% dintre studenți au raportat dificultăți în utilizarea platformelor online. Pandemia a afectat disproporționat progresul educațional al copiilor marginalizați, punând bariere suplimentare în calea accesului lor la educație.

Inspectoratele școlare blochează inovația și scad responsabilitatea profesorilor și directorilor de școli. Școlile sunt deja acreditate și evaluate printr-o autoritate diferită (ARACIP). Un raport publicat în martie 2023 de Ministerul Educației, o instituție care a refuzat timp de doi ani să organizeze concursuri așa cum cere legea, indică faptul că toate pozițiile de conducere în inspectoratele școlare și casele corpului didactic sunt numite politic prin detașare. Peste 1.700 de directori de școli sunt, de asemenea, numiți politic¹⁵. Bugetul pentru cele 42 de inspectorate școlare în 2023 a fost de 13 milioane EUR. Noua lege a învățământului preuniversitar 198/2023, publicată la 5 iulie 2023, menționează în articolul 116 că „Departamentele Județene de Educație Preuniversitară/Departamentul de Educație Preuniversitară al Municipiului București sunt înființate ca servicii publice descentralizate ale Ministerului Educației, cu personalitate juridică, prin reorganizarea inspectoratelor școlare județene/Inspectoratul Școlar al Municipiului București, finanțate din bugetul de stat prin bugetul Ministerului Educației”¹⁶. Această nouă lege urma să intre în vigoare începând cu 1 iulie 2024. Totuși, printr-o nouă lege privind măsuri fiscale-bugetare, închiderea inspectoratelor s-ar putea să nu aibă loc până în 2025¹⁷. Deși niciun politician nu a confirmat explicit acest lucru, se speculează pe larg că întârzierea este legată de faptul că 2024 este un an electoral, iar personalul din inspectorate reprezintă un bloc electoral semnificativ.

Recomandări de politici publice

Desființarea inspectoratelor

Planul de desființare a inspectoratelor școlare și de transfer al funcțiilor acestora către autoritățile locale, ARACIP și Minister ar trebui accelerat. Noile entități juridice care se formează nu ar trebui să acționeze ca inspectorate sub un nou nume, ci mai degrabă ca mecanisme de tranziție către o situație ideală în care școlile, împreună cu autoritățile locale, ar putea să organizeze procesul educațional, să angajeze profesori și să gestioneze resursele. Această abordare ar reatribui funcțiile curente ale inspectoratelor către Minister, autoritățile publice locale și ARACIP. Inspectorii ar putea fi recalificați ca evaluatori de către ARACIP, iar activitățile de inspecție ar fi înlocuite de evaluare externă bazată pe standarde naționale. Evaluatori externi ar oferi, de asemenea, îndrumări pentru îmbunătățire în județele lor, efectuând evaluări în alte județe pentru a evita conflictele de interese. Activitățile de îmbunătățire ar reveni exclusiv Ministerului, autorităților locale și unităților educaționale, în timp ce sarcinile administrative ar fi preluate în întregime de autoritățile publice locale și/sau județene. Această opțiune simplifică procesele instituționale și aliniaza politicile publice mai coerent la niveluri naționale, județene și locale.

Introducerea voucherelor educaționale

Conceptul de vouchere educaționale, introdus de economistul Milton Friedman, presupune acordarea de subvenții părinților pentru educația copiilor lor. În România, un voucher ar reprezenta costul standard per elev, permițând părinților să aleagă între școlile publice sau private pentru educația copilului lor. În școlile publice, un voucher acoperă costurile anuale complete, în timp ce în școlile private, acesta ar putea acoperi doar parțial cheltuielile, cu părinții plătind diferența. Acest sistem este implementat în mai multe țări, inclusiv în SUA, Suedia, Spania și Germania, printre altele.

Deși dreptul la educație este garantat constituțional în România, rolul statului nu se limitează la oferirea directă a educației. Acesta poate asigura, de asemenea, acest drept prin alocarea de fonduri către școlile private sau implementarea unui sistem de vouchere. Această abordare poate duce la îmbunătățirea calității educației și reducerea costurilor prin introducerea concurenței între școli. Beneficiază nu doar pe destinatarii direcți – elevii – ci și pe societatea mai largă prin diverse externalități pozitive, cum ar fi creșterea participării la vot și creșterea economică.

Din punct de vedere moral, deoarece părinții plătesc taxe, ar trebui să aibă libertatea de a alege școala copiilor lor. Acest sistem, considerat optim în termeni de eficiență Pareto, ar putea îmbunătăți calitatea educației fără a o diminua pentru ceilalți¹⁸. De asemenea, se argumentează că chiar și copiii din zonele defavorizate ar putea beneficia de acest sistem, deoarece potențialul de concurență există chiar și în aceste regiuni..

Accesul profesioniștilor în învățământ pentru predare part-time

O provocare semnificativă în piața forței de muncă din domeniul educației din România este lipsa persoanelor calificate dispuse să urmeze cariere în învățământ. Această problemă se datorează parțial salariilor scăzute, dar există și alți factori critici, în special în zonele rurale. De exemplu, profesorii specializați în materii precum muzică, economie sau psihologie trebuie să predea un minim de 16 ore pe săptămână pentru a-și asigura un post. Totuși, în multe școli rurale mici, nu există suficienți elevi pentru a îndeplini aceste ore pentru un singur profesor. Ca rezultat, profesorii se găsesc adesea lucrând în 4-5 școli diferite pentru a acumula orele necesare. Această situație poate implica deplasări extinse, uneori pe jos, pentru ore întregi, ceea ce este un descurajant pentru mulți educatori potențiali.

O soluție la această problemă este introducerea unor roluri de predare part-time mai flexibile, care să se alinieze cu nevoile reale ale fiecărei școli. Această abordare ar permite profesioniștilor deja angajați în alte sectoare să predea part-time, îmbogățind experiența educațională pentru studenți cu expertiză din lumea reală. Un astfel de sistem este deja funcțional în școlile private și ar putea fi ușor adoptat în școlile publice dacă acestea ar avea autonomia de a-și angaja propriul personal. Această flexibilitate

nu ar face doar profesia de învățător mai atractivă, dar ar aduce și o gamă diversă de perspective profesionale în clasă, beneficiind atât studenții, cât și sistemul educațional în ansamblu.

Reducerea puterii de monopol a statului în sistemul de învățământ

Viziunea dominantă este că întregul conținut educațional, structura, forma de livrare și certificarea reprezintă un monopol guvernamental și trebuie să fie identice în fiecare școală și universitate. Există o politică deliberată de a controla sectorul educației private (la toate nivelurile sale) prin intermediul curriculumului și acreditării, pentru a limita posibilitatea de inovație și concurență reală. Sistemul românesc de educație privată este doar o franciză a educației controlate de stat. Concurența și inovația sunt de fapt descurajate (prevenite) și în cadrul sistemului public. Pentru a crește șansele de a descoperi și furniza servicii educaționale de calitate superioară, monopolul guvernamental și uniformizarea trebuie înlocuite cu un sistem educațional deschis, competitiv și mai puțin uniform. Un fruct la îndemână ar putea fi, de exemplu, relaxarea sarcinii administrative în calea educației la domiciliu.

Bibliografie

- ¹ OECD. (2022). PISA 2022 Results. Retrieved from https://www.oecd.org/pisa/OECD_2022_PISA_Results_Comparing%20countries%E2%80%99%20and%20economies%E2%80%99%20performance%20in%20mathematics.pdf
- ² European Commission, Eurydice. (n.d.). National Education Systems - Romania. Retrieved from <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/ro/national-education-systems/romania/romania>
- ³ European Commission. (2023). Early school leavers down to 10% in 2022. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230523-2>
- ⁴ Ministry of Education. (2023). Press Release: Deschidem depunerea cererilor de finanțare pentru PNRAS (Programul Național de Reducere a Abandonului Școlar) runda a II-a (seria a II-a). Retrieved from https://www.edu.ro/comunicat_presa_102_2023_deschidere_apel_PNRAS_RII_S2
- ⁵ WHO/UNICEF Joint Monitoring Programme. (2022). Progress on Drinking Water, Sanitation and Hygiene in Schools. Retrieved from <https://data.unicef.org/resources/jmp-wash-in-schools-2022/>
- ⁶ Otopeanu, C. (2022). Aproape 20% din școlile din România funcționează fără autorizație de securitate la incendiu, anunță Lucian Bode. Libertatea. Retrieved from <https://www.libertatea.ro/stiri/aproape-20-din-scolile-din-romania-functioneaza-fara-autorizatie-de-securitate-la-incendiu-anunta-ministrul-lucian-bode-4259454>
- ⁷ INSSE. (2023). Baze de date statistice: POP201B - Nascuti vii pe grupe de varsta ale tatalui si grupe de varsta ale mamei, macroregiuni, regiuni de dezvoltare si judete. Retrieved from <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
- ⁸ Crisan, A. (2023). Salariile profesorilor vor crește cu 20%. Un profesor cu 25 de ani vechime va lua 6.000 de lei. Newsweek Romania. Retrieved from <https://newsweek.ro/educatie/salariile-profesorilor-vor-creste-cu-20-un-profesor-cu-25-de-ani-vechime-va-lua-6000-de-lei>
- ⁹ European Commission, Eurostat. (2023). Individuals' level of digital skills (from 2021 onwards). Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ISOC_SK_DSKL_I21_custom_5364012/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=adbd5d79-e7d6-48be-9e5a-fe687d156d16
- ¹⁰ Luminita, V. (2022). Segregarea școlară, între realitate și prejudecăți. Radio Romania Actualitati. Retrieved from <https://www.romania-actualitati.ro/emisiuni/serviciul-de-noapte/segregarea-scolara-intre-realitate-si-prejudecati-id166614.html>
- ¹¹ Salvati Copiii. (2023). Prevenirea bullying-ului. Retrieved from <https://www.salvaticopiii.ro/ce-facem/protectie/protectie-impotriva-violentei/prevenirea-violentei-in-scoala>
- ¹² European Commission, Eurostat. (2023). General government expenditure by function (COFOG). Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp/default/table?lang=en
- ¹³ Marica, I. (2021). Statistics Office: Over 80% Of Households In Romania Have Access To The Internet. Romania Insider. Retrieved from <https://www.romania-insider.com/romania-households-internet-access-2021>
- ¹⁴ UNICEF. (2020). Rapid Assessment Of The Situation Of Children And Their Families With A Focus On The Vulnerable Ones In The Context Of The COVID-19 Outbreak In Romania – Round 1. Retrieved from <https://www.unicef.org/romania/documents/rapid-assessment-situation-children-and-their-families-focus-vulnerable-ones-context-2>
- ¹⁵ Ministry of Education. (2023). Raport privind starea învățământului pre-universitar din România 2021-2022. Retrieved from
-

https://www.edu.ro/sites/default/files/ fi%C8%99iere/Minister/2022/Transparenta/Starea_invatamantului/Raport-Starea-invatamantului-preuniversitar-2021-2022.pdf

¹⁶ The Official Gazette of Romania, Law no. 198, art 116

https://edu.ro/sites/default/files/ fi%C8%99iere/Minister/2023/Legi_educatie_Romania_educata/legi_monitor/Legea_invatamantului_preuniversitar_nr_198.pdf

¹⁷ EduPedu. (2023). „SURSE Desființarea inspectoratelor școlare este amânată până la 1 ianuarie 2025 „cel puțin””. Retrieved from <https://www.edupedu.ro/surse-desfiintarea-inspectoratelor-scolare-este-amanata-pana-la-1-ianuarie-2025-cel-putin>

¹⁸ Vesa, A. (2018). Sistem de vouchere pentru învățământul din România. Contributors. Retrieved from <https://www.contributors.ro/sistem-de-vouchere-pentru-inva%C8%99amantul-din-romania/>